

Recensioner.

Kyrkokonst.

R. L. P. Milburn. Saints and their emblems in english churches. London 1949, Oxford University Press, 12 sh 6 d net.

Vår kunskap om engelsk helgonkult är mycket obetydlig. Till vår ursäkt må framhållas, att av de nära 120 engelska helgon, som nämnas i denna handbok, återfinns blott en, Thomas av Canterbury, i Ett fornsvenskt Legendarium. En handbok i fickformat i detta ämne är därför välkommen, även om vi sällan påträffa helgon av engelsk extraktion i vår medeltidskonst. Förf. till ifrågasvarande bok ger efter några korta inledningskapitel om helgondyrkan — vari tyvärr läsarens nyfikenhet ang. den engelska helgonkulten inte alls stillas — ett kortfattat, lexikaliskt uppställt register på helgonen. En del av de vanligaste äro försedda med konturtecknade bilder, som förtydliga deras attribut. Av nordiska helgon igenkännes S. Olov, S. Birgitta och S. Sigfrid. En och annan marginalanteckning av anmälaren bör kanske meddelas här, t. ex. om Genoveva med framställningen av spinrockshjulet, som är ovanligt på kontinenten, Clara med sin monstrans (bör väl vara ciborium), eller att man här saknar de irländska helgonen Findan, Dympna, Simon Stock, Koloman och Wigbert. Lika överraskande är att finna sådana helgon som Cassianus, Januar-ius, Firminus och flera andra speciellt italienska patroner. Om S. Christina heter det, att hon är en överklig figur, men faktiskt upptäcktes hennes grav för ett antal år sedan. Många andra intresseväckande notiser kunde dragas fram, men detta får räcka för

att påvisa tillvaron av denna utmärkta lilla handbok. Varför blir det aldrig något av det rika ämnet svensk helgonikonografi? är den trista fråga, anmälaren slutar med.

Bengt Cnattingius.

Upplands kyrkor. Konsthistorisk vägledning. Del II. Uppsala 1949.

Andra bandet av de av Stiftsrådet i Uppsala utgivna beskrivningarna av kyrkor i ärkestiftet innehåller 13 kyrkor och har fem författare. Det beröm, som gjordes i anmälan av första bandet, kunde upprepas även här, ty andra bandet bjuder samma rika och omväxlande intresse. Här presenteras så olikartade byggnadsverk som Gamla Uppsala, några 1200-talskyrkor (Knutby, Arnö, Bälinge, Viksta, Läby, Tillinge, Litslena) — av vilka flera ha en mycket rik målningsskrud (Knutby och Litslenas nyss framtagna målningar) — och en 1500-tals kyrka som Faringe samt två 1700-talstempel (Möja och Forsmark). Lika rikhaltig är omväxlingen av inventarierna (Läby fina 1100-talskrucifix, S. Annabilder i Läby från 1300-talets mitt (?), S. Eskil i Faringe — tyvärr odugligt avbildad — Bälinge märkliga altarskåp av Johannes Stenrad signerad 1471 o. s. v.). Boken inledes med Mats Amarks uppsats »Helgon i Upplands kyrkor», som meddelar åtskilligt av intresse, t. ex. att Birgitta är mest avbildad bland svenska helgon, därefter Erik (kanske delvis beroende på felattribuering) eller om lokala storheter som Sankte Karlung, Kakukylle och Torkillus i Möja.

Bengt Cnattingius

Kör

H. L. Hasler: *Jag glömmmer ej den dagen* (NMF).

—: *Tanzen und springen* (Muntert de unga...) (NMF).

Th. Morley: *Now is the month of Maying* (NMF)

—: *Springtime* (NMF).

Det senare 1500-talets körvisa har åter börjat bli populär, så ock madrigalen, och härvidlag har icke endast den centraleuropeiska utan också den förnämliga men tidigare hos oss på det hela taget okända engelska körtraditionen börjat bli alltmer känd, ja, vi ha t. o. m. fått uppleva, att en svensk madrigalkör med stor framgång hävdad sig i hård konkurrens med väl kvalificerade engelska körer. Ännu finns dock rätt föga litteratur i denna art på svenska förlag och i svenska översättningar, en kännbar brist, som vi får hoppas småningom kommer att avhjälpas. Ovanstående verk, som tidigare endast varit tillgängliga i G. Bergs »Läroverkskören», ha nu utgivits som lösa blad, något som man skulle önska tillämpat på en hel rad andra i samma samling ingående stycken, som därigenom med säkerhet skulle få en betydligt större spridning. Samtliga ha svensk översättning till originaltexterna (»Tanzen und springen» dock icke helt lyckad). Vi vänta ivrigt mer från denna körmusikens glansperiod.

J. S. Bach-F. Wüllner: *Jesu, min Herre, till dig jag längtar* (NMF).

—: *Min Frälsare, vad själave* (NMF).

B. Ducis (sats): *Var man må nu väl glädja sig* (NMF).

Orlandus Lassus. *Miserere mei, Domine* (NMF).

John Morén (sats): *Till oss i en behaglig tid, 3-stäm. bl. kör.* (NMF).

—: *O Herre Gud oändelig* (NMF).

J. Crüger-J. Morén: *Salig, salig den som kände* (NMF).

David Ahlén har förtjänstfullt ombesörjt editionen av Wüllners körrangemang av Bachs båda Schemelli-lieder: till den första finns dock en svensk översättning som i anm:s tycke bättre tillvaratager originaltextens värden, än den nu använda. Samma komp. har råkat ut för ett tryckfel (?): altstämman i takt 2, första 1/4-delen, skall vara f, icke e. Min Frälsare... har ju tidigare funnits utgiven på annat förlag, men denna nya edition innebär en förbättring, både av ett par stämföringsdetaljer och icke minst av texten. Men varför har icke textförf. och psalmbokshänvisning utsatts? Den detaljen är absolut viktigare än de i och för sig utmärkta och välbehövliga notiserna om bearbetn. — Däremot står man frågande inför nyttan av att ge ut en upplaga av Lassos Miserere, som ju redan finns i en korrekt upplaga på annat förlag. Till råga på olyckan har den nya ed. råkat ut för ett trist tryckfel: i takt 13 skall altens båda c höjas till ciss. — Välkommen är Benedictus Ducis' friska sats, förut känd från Musica Sacra, samt de tre Morén-satserna, samtliga hämtade ur Hymnarium 1914. Den första (för sopran, alt o. baryton) högst förträfflig i dessa tenorbristens tider, den andra en pärla med sin lediga stämföring och passande för H. Trefaldighets dag.

G. F. Händel: *Halleluja ur orat. Saul, m. pianoack.* (NMF).

L. Cherubini: *Milde Jesu, Herre*

*Gud, ur Requiem, m. orgelack.
(NMF).*

Den nya Händelsaken hälsas med största tillfredsställelse! Ett stycke utmärkt barockmusik, pompös och festlig i uppläggningsen och alldeles lagom i formatet. Smakar mer! Tyvärr även här några tryckfel: takt 3 fr. slutet, 1:sta ackordet, skall givetvis ha tonikaklangen, ej subdominanten, liksom ett omotiverat h insmugit sig i näst sista takten — i båda fallen i klaverstämman. Dessutom överlämnar vi åt engelsmännen att stava Halleluja med slut-h. — Även om Cherubinis Requiem tillhör en period med andra kyrkomusikaliska ideal än vår egen, ha dock vissa avsnitt egenskaper, som göra dem användbara också i nutida kyrkomusikaliska sammanhang. Dit hör Pie Jesu, som nu fått en god upplaga med den svenska texten Milde Jesu.

- A. Bond (arr.): Bereden väg för Herran, mel. jr. Boda (NMF).*
V. Söderholm: Saliga äro de döda (NMF).
 —: *Ett har jag begärt av Herren (NMF).*
Albert - Roman - Söderholm: Jesu, lär mig rätt betänka (NMF).
A. Kullnes: En jungfru födde ett barn i dag (NMF).
D. Olson: Döden är uppslukad (NMF).
 —: *Milde Jesu, nådens källa (NMF).*
 —: *Bedjen och eder skall varda givet (Sv. Kårförb.).*
D. Wikander: Dig, himmelens och jordens Skapare (NMF).
 —: *Psalm 126 i Psaltaren, solo, dankör o. orgel (NMF).*
G. Berg: Guds väg i dunkel ofta går (NMF).

De flesta »dalakoraler» ha en utpräglat solistisk, »utkrasad» melodik, som för tankarna till dalmåningarnas prunkande kurbitsar, men en och annan lämpar sig väl till körsättning, så t. ex. den ståtliga Bodamelodien till »Bereden väg ...», som leksands-sonen Anders Bond givit en förstående och stilren behandling. — Ingen-dera av Söderholms båda kompositioner gör ett lättillgängligt intryck. Den första pressar soprانerna till tvåstr. a. Men båda är levande och friska verk, som i sin konsekventa polyfoni frimodigt trampa nya vägar — för mångas öron kanske en smula djärva. Särskilt »Saliga» gör ett mycket starkt intryck vid närmare bekantskap. »Jesu, lär mig ...» är en av Söderholm gjord körsättning av en av J. H. Romans koralmel. till Pergelesis Stabat Mater; ett utmärkt tillskott till Fastlagsöndagens kör-litteratur. — Julrepertoaren har berikats genom Kullnes' mycket fyndiga och välgjorda arr. av sv. ps. 60 — men varför saknas psalmens nummer som texthänvisning? — Av Olsons tre hymner är den första en påskhymn i två delar, den förra till synes i »fri» rytm utan taktindelning med några avsnitt av recitativiskt utseende. Anm. tvivlar på nyttan av detta noterings-sätt, när det som här faktiskt är fråga om växlande 2-, 3- och 4-takt med av texten betingade, tydliga rytmiska tyngdpunkter. Rätt fattade är dock taktstrecken ett synnerligen viktigt hjälpmedel för både sångare och dirigenter. Den andra hymnen är närmast en körkoral, där två strofer i F-dur omrama en tredje i a-moll, vackert, verkningsfull och dessutom lättillgänglig. Det tredje verket, närmast lämpat för Bönsöndagen, är ett utomordentligt bevis för kompositörens fina lyhördhet för textens skiftningar och möjligheter. — D. Wikan-

ders uppslag att tonsätta en av evangeliebokens böner (Oscar Krooks på H. Tref.dag) är originellt och intressant, men en del av inledningens rätt fräna dissonanser verka egendomligt fristående, utan motivering i texten eller påfallande sammanhang med stilen i övrigt. Genom samme komp:s tonsättning av Ps. 126 har litteraturen för damkör fått ett synnerligen värdefullt tillskott. Wikander har på ett påfallande finkänsligt sätt tillvaragit textens möjligheter, särskilt märkbart i det sista avsnittet (»De, som så med tårar ...»). — Gottfrid Berg har ju länge hört till de allra förnämsta företrädarna för den nya körstilen, och han visar i föreliggande körsats på ett glänsande sätt sin förmåga att fylla en konstfull kontrapunktisk form med ett levande innehåll — eller kanske snarare: den konstfulla formen blir ett naturligt uttrycksmedel och ett lydigt instrument för mästarens syften.

J. Hult: Saliga äro de som hungra och törsta (NMF).

—: *Så skön en väg ej finns på jord (NMF).*

Den första något vek, men ur kör-synpunkt verkningsfullt skriven. Den andra en frisk och i bästa mening enkel sak, där understämmornas åttondelsrörelse ger satsen liv: endast slutraden ger ett något matt intryck i betraktande av textunderlaget.

J. Nyvall-K. E. Svedlund: O, Gud Allsmäktige (NMF).

I. Dannström-J. Nyvall: Hur ljuvt det är att komma (NMF).

C. H. Purday-J. Nyvall: Led, milda ljus, manskör (NMF).

Den förstnämnda komp. är egentl. en solosång av Nyvall, som nu vederhäftigt arrangerats för bl. kör med orgel av K. E. Svedlund. — Den känslösamma andliga romansen i urvattnad Mendelssohnstil, förträffligt representerad av Dannströms »Hur ljuvt det är att komma» har givetvis ännu många beundrare i vida kretsar, vilket väl är enda orsaken till att sagda komp. fått uppleva ett splitternytt, stiltroget arr. för bl. kör av J. Nyvall, vilken också för manskör behandlat Purdays »Led, milda ljus», om vilket arr. gäller samma omdöme.

Åke Malmfors: Te Deum, bl. kör o. orgel (NMF).

H. Widerøe: Två norska religiösa folkmelodier, bl. kör o. orgel (Norsk Musikforlag, Oslo).

1) *Jesus, din ljuva förening.*

2) *Nu rinner solen opp.*

Malmfors' verk är ett Te Deum i ungefär samma mening som Brahms' Ein deutsches Requiem är ett requiem; det är icke Te Deum-texten, som här behandlats, utan — som under rubriken också riktigt anger — delar ur Ps. 135 och 136. Ett utan tvivel glansfullt och festligt verk, men svårt, och avgjort mer konsertmässigt än liturgiskt. Omfånget, stämmornas upprepade delning, orgelsatsens karaktär, se där några faktorer som torde begränsa verkets användning till rätt högt kvalificerade körer. — Största beaktande också i vårt land förtjäna de båda verken av norrmannen Harald Widerøe — väl att skilja från dansken Finn Viderö! Det rör sig om två norska motsvarigheter till våra egna »dalapsalmer», som båda bearbetats efter samma schema: efter en enkel 4-stämmig sats följer en kontra-

punktisk bearbetning i tunnare faktur (3-stäm.) varpå verket krönes av en bredare 4—5-stäm. sats. Det hela är gjort med mycket fint sinne för stilen och den vokala melodiken, utan att melodierna på något sätt verka överarbetade. Båda verken ha försetts med såväl norsk som svensk text, en föredömlig åtgärd, som betydligt oftare borde tillgripas, både från svensk och dansk sida. Verken kunna också utföras a capella.

Övr. insända verk för bl. kör:

- G. Berg:* *Hjärtans lust* (NMF).
M. Pergament: *Sången* (Sv. Körförb.).
E. Ralf: *Julrosen* (Sv. Körförb.).
J. Brøhms: *Vineta* (Sv. Körförb. hft 47).
 —: *Om hösten* (Sv. Körförb. hft 48).
 —: *Natt i skogen — Säg får jag, ljuva flicka* (Sv. Körförb. hft 49).
 —: *arr.: Duvan och jungfrun* (Sv. Körförb. hft 51).
H. Connor arr.: *Vid gökens sång* (Sv. Körförb. hft 53).
I. Widéen: *I Husaby* (Sv. Körförb. hft 54).
 —: *Lutad mot gärdet — Flickan satt vid bäckens strand* (Sv. Körförb. hft 55).
C. Paulsson arr.: *Domaredansen* (Sv. Körförbund hft 56).
H. Norén: *Det sjunger ibland talarna* (Sv. Körförb. hft 58).
D. Olsson: *När hagen blommar* (Sv. Körförb. hft 59).
B. Jansson arr.: *Vallvisa från Dalarna* (Sv. Körförb. hft 59).
E. v. Koch: *Folkvisan — Det vackraste på jorden* (Sv. Körförb. hft 60).
E. Eklöf: *Vår svenska sång — En solskensvisa* (Sv. Körförb. hft 61).

Solosång

Erik Bergman: *Fem psalmer ur Psaltaren op. 16* (NMF).

1. *Gud är vår tillflykt* (Ps. 46).
2. *Allenast hos Gud söker min själ sin ro* (Ps. 62).
3. *Herre, böj till mig ditt öra* (Ps. 86).
4. *Höj en jubel till Herren, alla länder* (Ps. 100).
5. *Herre, mitt hjärta står icke efter vad högt är* (Ps. 131).

Den andliga solosången synes alltför länge ha dominerats av en mycket konservativ och traditionell anslutning till speciella romantiska stildrag. Här skall denna stils kyrkliga existensberättigande ingalunda helt förnekas, ej heller skall döljas, att den haft och delvis ännu har företäradare av betydande konstnärlig valör. Men i de få trädens skugga frodas en undervegetation av ofta skrämmande banalitet och torftighet. Varje ansats till nyorientering, till fördjupning och omprövning av uttrycksmedlen är därför välkommen. Med tanke på detta är det med särskild glädje anm. fäster uppmärksamheten på den finländske tonsättaren Erik Bergmans fem psaltartonsättningar. En enkel men mycket uttrycksfull melodik, som skyr varje trivialt eller affekterat tonfall, samt ett klangligt väl avvägt, konsekvent genomfört ackompanjemang äro drag, som omedelbart ge sig till känna. Det är svårt att nämna någon av sångerna framför de andra: kanske antyder dock nr 5 att Bergman finner sig bäst tillrätta i den inåtvända, dämpade grundstämningen. Några deklamationskantigheter, särskilt i nr 1, bero möjligen på att den finska texten kan ha varit den primära. De fem sångerna böra snarast uppmärksammas av alla utöfvere av den andliga

solosångens alltid lika angelägna men tyvärr ofta rätt komprometterade konststart.

Oskar Lindberg: Bakom en för-låt, som rämnar (NMF).

—: *Vad gagnar det en människa (NMF).*

David Wikander: Morgon väntar dig på dolda stränder (NMF).

—: *Eldbegängelsepsalm (NMF).*

Gustaf Nordqvist: Livet förklingar. (NMF).

—: *Stig, o stig på eldens vingar (NMF).*

Solosånglitteraturen för eldbegängelse och jordfästning har fått ett stort och glädjande tillskott genom icke mindre än sex nykomponerade verk, vilkas samband ytterligare betonas genom en enhetlig, rätt tilltalande och diskret utstyrelse. Kompositörsmännen säga tillräckligt om verkens halt. Lindbergs lyhördhet för dikternas grundton (Kerstin Hed och Pär Lagerkvist) har åter fått förmäligt uttryck, och särskilt den andra borde få en rik kyrklig användning. Wikander har med enkla men gripande medel (inledningens uppåtgående d-mollskalrörelse!) behandlat en annan av Pär Lagerkvists dikter »Morgon väntar dig», och i den andra tonsättningen (text: Samuel Gabrielsson) har han med rätt god verkan prövat korvariationens form. Nordqvists båda sånger äro direkt avsedda för eldbegängelse, utmärkta representanter för kompositörens innerliga, lyriskt religiösa ton.

Gustaf Nordqvist: Undret (NMF).

—: *Jordevandrarens pilgrimsdröm (NMF).*

Ett misstag (?) har givit dessa båda Nordqvist-sånger samma kors-

prydda omslag som de närmast ovan nämnda. Det bör naturligtvis i ev. kommande upplaga ändras för undvikande av missförstånd. Texterna (båda av V. v. Heidenstam) ha ingen som helst kristen prägel och intet med kristen begravning att göra, vare sig kyrklig eller annorlunda formad. Jordevandrarens pilgrimsdröm, staden »på molnens höjder», byggd av mänskliga tankar och strävanden, är visserligen en i och för sig vacker bild, men den passar knappast in på det himmelska Jerusalem, den Guds stad, som varit föremål för kristnas spekulation, strävan och vision i alla tider. Vilket naturligtvis icke innebär, att sångerna icke skulle vara goda konstverk!

H. A. Peter arr.: Botpsalm (Diak.).

På Gehrman's körbibl. utgavs för något år sedan en folkmelodi från Bretagne, »Disons le chapelet» (Bön inför krucifix) i ett arr. för bl. kör av W. Carlsson. Den föreligger nu under ovanst. rubrik och i annan textversion (av A. Frostenson) i arr. för soloröst med orgelack., och den intensiva och egenartade melodien gör också i denna form ett starkt intryck, förstärkt av den välskrivna orgelstämman. Sången torde med fördel kunna utföras av unison kör, helst med växling mellan mans- o. kvinnoröster.

Orgel

A. Runbäck: Orgelmusik vid vigsel (NMF).

Det sedan länge bebådade och efterlängtade komplementet till Runbäck's »Orgelmusik vid jordfästning» har kommit, och det hälsas med stor och uppriktig glädje! Samlingen av vigselmusik präglas, som väntat var, av samma levande och sunda stil-

känsla alltifrån omslagets vignett till sista styckets slutackord. När vår tids kyrkomusikhistoria en gång skall skrivas, torde Runbäck's namn utan ringaste tvivel komma att nämnas bland dem, som här i landet betytt mest för den kyrkomusikaliska väckelse, som gått fram de senaste årtiondena och som nu måste fullföljas ut i allt vidare kretsar. Genom sin egen kompositoriska gärning men också genom sin omfattande utgivareverksamhet har han på ett glänsade sätt fullföljt traditionerna från K. S. V:s första kampglada tid. För de växande skaror av kyrkomusiker såväl som intresserade lekmän, som börjat undra en smula över Meyerbeers teaterbombasmer och Delsbolåtarnas gästbudsglada hurtfriskhet i förbindelse med en kristen gudstjänst (som ju vigseln dock är), för alla dessa kommer Runbäck's »nya giv» som en tacknämlig gåva, kanske särskilt kär för alla de många organister, som äro hänvisade till verk om en manual med bihangspedal. I detta avseende kompletterar den nya samlingen den vigselmusik, som tidigare givits ut av Runbäck och Ahlén i Postludier III. Samlingen fullständigas av en omfattande förteckning på annan användbar musik för vigselbruk. Glädjande är, att den i vårt land tyvärr rätt okända engelska klassikertraditionen blivit förreträdd (av Croft's Voluntary); kanske hade där varit än mera att hämta. Underligt är, att utom utgivaren så få nutida svenska kompositörer återfinnas.

Gottfrid Berg: Fem koralpartitor (NMF).

1. Lov vare dig, o Jesu Krist.
2. Vi tacke dig, o Jesu god.
3. O, gode Ande, led du mig.

4. Befall i Herrens händer.

5. I denna ljava sommartid.

David Wikander: Himmelriket är nära, litet preludium och pas-sacaglia över koralen »Jesus från Nasaret» (NMF).

Som orgelkompositör har Berg, mig veterligen, tidigare endast varit känd genom några mindre kompositioner i ett par samlingsverk. I de föreliggande partitorna får man en mer samlad uppfattning av honom i detta avseende. Säkert är: han är en av de märkligaste gestalterna i nutida svensk kyrkomusik — däri inbegripen också orgelmusiken! Hans stil för ibland tankarna till Johan Nep. David, men den låter sig svårigen ställa i flock. Grunden har han dock gemensam med nutidens ledande kyrkomusik: den lineära fakturen, anknytande till den medeltida polyfonien. Och dessa stildrag tillämpar han på orgeln på ett utomordentligt friskt och fascinerande sätt. De fem partitorna äro alla mästerverk av orgelmässig koncentration, med en hel del tekniska finesser, inte minst rytmiska, men i det hela mycket överkomliga, förträffliga både som postludier och musik för musikan-dakter och kyrkokonserter. — Ett trots sitt lilla format intressant och välgjort verk är Wikanders senaste. Efter ett pastoralt preludium med koralen som c. f. i ped. följer pas-sacaglia över koralens slutrad, vilken mycket fyndigt underkastas tonal och kontrapunktisk variation. Ett stycke förträfflig »Kleinkunst», lämpligt som postludium under adventstiden, antingen helt eller enbart preludiet.

Varia

Morgon- och aftonbön, högtidligare

form. Särtryck ur *Mässb. II*
(Diak.).

Thure V. Olsson: *Sång och
blockflöjt* (Diak.).

Det här föreliggande särtrycket ur körupplagan av *Mässb. II* omfattar sid. 11, 19, 64 och 65, d. v. s. inledningsversiklarna till de båda gudstjänstformerna jämte två psaltarpsalmer med antifoner, Ps. 95 och 96. Idén är lofvärd och kommer säkert att för många underlätta den slutliga övergången till de verkliga tidegårdsformerna, laudes och completorium. Tyvärr ha psalmerna valts så, att båda följa 5:e tonen, en till synes något onödig ensidighet. — I detta sammanhang förtjänar påtalas den irritation och tydligen mycket allmänna förvirring, som blivit följden av Handbokens nya version av aftonbönens inledningsversikel. I vår nuv. bibelöversättning (Ps. 70:1) lyder den som bekant: Gud, kom till min *räddning*; Herre, skynda till min *hjälp*. Denna ordföljd är välbekant för varje bibelläsare. Vesperale 1925 följde helt denna bibelns version. Adell-Peters' tidegårdsutgåvor ändrade (av deklamations skull) »hjälp» till det tvåstaviga »frälsning», en relativt lätt avvikelse från bibeltexten alltså, och i denna form var den insjungen i vida kretsar. Men Handb. har helt kastat om ordningsföljden och avlägsnar sig sålunda ett kraftigt steg från bibeltexten; nu skall det heta »frälsning» — »räddning»! Än i denna dag torde två av tre liturger fortfarande snava på resultatet av denna obegripliga ändring.

Thure V. Olssons lilla häfte förtjänar uppmärksammas icke endast av kyrkomusiker utan av musikpedagoger och först och sist alla odlare av hemmusicerandet på blockflöjt. Det omfattar 20 folkvisor och koralme-

lodier i lätta sättningar för sång jämte 1—3 blockflöjter; sångstämman kan givetvis också spelas av instrument. Det är en rad trevligt gjorda satser i en art, som plägsatts rätt mycket i dansk och tysk skolmusik, men som hos oss inte riktigt tycks ha slagit igenom ännu. Samlingen önskas all framgång.

A.

Kyrkomusik.

Med en grov förenkling skulle man kunna tala om två riktningar inom det samtida skapandet av kyrkomusik. Den ena riktningen kan tänkas utgå från Palestrina-stilen som vokalt och 1600-talets tyska orgelstil som instrumentalt mönster. Den företer oftast dur-mollbestämd harmonik och traditionell dissonansbehandling. — Den andra riktningen är betydligt kärvare i tonspråket och orienterar sig ej sällan mot 1300—1400-talens konstruktivt översinnliga och överpersonliga vokalmusik. Trots, eller på grund av!, att den ofta suger näring ur tidig medeltidsmusik, så står den, i sin renodlade polyfoni och i sin övervägande linjärt bestämda harmonik, närmare den samtida profana konstmusiken. Av de båda nämnda riktningarna är väl denna senare avgjort den mest nyskapande. Största delen av den kyrkomusik, som skrivits under de senare åren i samband med vår kyrkomusikaliska pånyttfödelse, måste emellertid räknas till den första riktningen. Om man ser det som ett »led i vår utbildning», så har det nog varit motiverat med det ivriga komponerandet i Pachelbels anda och stil. Men nu är frestelsen stor till den schablon, som ser den vedertagna pachelbelstilen som ett kriterium på kyrklig tonkonst överhuvud, och som

anser allt som låter annorlunda för ovärdig kyrkomusik. Det vore beklagligt om utvecklingen skulle gå dithän. Problemet är synnerligen aktuellt. »Låt nya tankar tolka Kristi bud», sjunger en psalmförfattarinna. Vi få heller inte vara främmande för »nya toner» som uttryck för religiositet och gudslängtan i vår egen tid. Man må erinra sig några ord av prof. C. A. Moberg i hans »Kyrkomusikens historia»: »Vid restaureringsarbetet rörande såväl liturgi och menighetens som ock körens sång gäller det emellertid, att vi i all iver att följa höga föredömen också städe erinra oss karaktären hos den tid, vari vi leva. ... denna nyorientering får ej betyda en mer eller mindre *ensidig efterbildning* av en viss stil, varken medeltida, renässansartad eller barockmässig.»

Stor konst är alltid aktuell. En fråga, som emellertid är viktigare än kyrkomusikens aktualitet är väl dess värde, konstnärligt och kyrkomusikaliskt. Och hur skall vi få klarhet i frågan om dess religiösa värde, om man överhuvudtaget kan anlägga sådana synpunkter på denna den abstraktaste och mest fantastiska av alla konstarter. Om komponistens religiösa upplevelse skulle anses vara värdemätaren på hans kyrkomusikaliska produktion, så finge nog litet till mans vår fromma kyrkomusikaliska tro ganska svåra törnar. Det kunde hända att »Blott en dag, ett ögonblick i sänder» i så fall får större kyrkomusikaliskt värde än en sinnrik orgelfuga. Problemet är av stor omfattning och om en diskussion i ämnet skall kunna bli fruktbarande, så måste den äga rum i kristlig kärlek och stor vilja till förståelse från alla läger. — För några år sedan skrev en Stockholms-kritiker att kyrkomusik skall skrivas av riktigt krist-

na komponister, utföras av riktigt kristna musiker och sångare och recenseras av Gud och av ingen annan. Det ligger mycket i det yttrandet. Därför måste varje recension av ny kyrkomusik bliva ett styckverk i mycket hög grad. Man kan yttra sig om det konstnärligt musikaliska arbetet. Men om man vill analysera och värdesätta den *inre tonen* så ger man sig in på att skriva om irrationella storheter och måste räkna med att göra stora misstag, kända eller okända för människor.

Detta var några reflexioner föranledda av att jag ombetts att anmäla några nya kyrkomusikaliska verk. På Wilh. Hansens förlag föreligger en *Orgelmessa* op. 82 av domorganisten i Köpenhamn *N. O. Raasted*. Formen orgelmässa utbildades ju redan på 1500-talet, då orgeln kom att alterera med kören och ibland t. o. m. övertaga de delar av mässordinariet, som ej utfördes av denna. Det mest bekanta exemplet torde väl vara Bachs »Clavierübung, dritter Teil». Till grund för de olika delarna i Raasteds orgelmässa ligger koralerna »Av djupets nöd» (Kyrie), »Allena Gud i himmelrik» (Gloria), credopsalmen »Vi tro på en allsmäktig Gud» (Credo), »Så älskade Gud världen all» (Sanctus) och slutligen två alternativ för Agnus Dei, varav det första bygger på en dansk koral och det andra på »Guds rena lamm oskyldig». Stilen är övervägande polyfon. Ibland frestas man dock att beteckna den som blott figurerad. Verket är sant orgelmässigt och i den harmoniskt något uppmjukade barockstilen klingar det bra på instrumentet. Att med Raasteds cantus firmus-material komponera en orgelmässa ställer stora krav på fantasi när det gäller formen och man märker också komponistens strävan dels att åstad-

komma omväxling i behandlingen av de olika korallerna och dels att ge musikaliskt uttryck för partiernas olika stämningssinnehåll.

Av *Sulo Salonen* har på Nordiska Musikförlaget utkommit »*Fem små koralmotetter*» op. 16. Om man jämför dem med hans tidigare motetter Op. 3, så företer dessa nya inget väsentligt nytt i stilhänseende. Salonens motetter är rytmiskt vitala och äger ofta en frisk och välgörande ton. Intressant är en sättning av den gamla hymnen »*Nocte surgentes*» — »Morgonens rodnad över bergen brinner». I dess första avsnitt sjunger sopranstämman hymnen i dess riktiga gammalkyrkliga form, ibland följd av altstämman på ett sätt som kan giva associationer till medeltida parallellorganum. Avsnittet »hålles ihop» av tenorstämman, som sjunger hymnen i dubbla tidsvärden.

En kompositionsform där risken för schablon är synnerligen stor är den andliga solosången med ackompanjering av »piano eller orgel». Det föreligger ett stort behov av sådana sånger, med goda kyrkomusikaliska värden. Det mesta av vad som utgi-

vits i genren är alltför starkt påverkat av den profana romansen. I denna vanskliga form föreligger en del nyheter på Nord. Musikförlaget. Det är två sånger av Daniel Olsson och några av finnarna Hannikainen och Maasalo. En viss hurtfriskhet på gott och ont vidlåder den försnämnades »*Bön i striden*». Samme tonsättares »*Jag ser Guds spår*» äger en vek innerlighet. — Att Hannikainens andliga solosånger blivit populära är lätt att förstå. I den harmonirika och fylliga piano-satsen och den ömsinta melodiken äger de egenskaper som tilltalar den breda smaken. Sången »*Hjärtero*» klingar säkerligen vackert och verkningsfullt, men ansluter sig knappast till vad man vill kalla kyrklig stil. Därmed inte sagt att alla lyriska tonfall skulle vara bannlysta i »kyrkligt värdig» musik. Armas Maasalos sånger »*Under tempelvalv*» kan dock gärna rekommenderas till användning vid kyrkliga förrättningar av skilda slag. De saknar ibland övertygande melodisk kraft men med sin veka folkviseton och enkla strofiska uppbyggnad kommer de säkert att mottagas med tack-samhet.

L. E.